

De grootmacht Spanje in de regio Rijn-Maas tussen 1580 en 1630. Nederlandse en Duitse perspectieven

In 2022 verjaart de verovering van de stad en de vesting Gulik door het Spaanse leger voor de vierhonderdste keer. Direct na deze gebeurtenis in 1622 werden nog meer steden in het westen van het toenmalige Heilige Roomse Rijk Duitser natie (Heiliges Römisches Reich deutscher Nation) door het Spaanse leger bezet. Belangrijk voor deze acties waren Spaans-Nederlandse bastions zoals Roermond of Maastricht. De aanwezigheid van een groot aantal Spaanse troepen aan Maas en Nederrijn tot ongeveer 1630 liet zien dat de Spaanse koning een alleenheerschappij over Europa nastreefde. Omwille van de verovering van Maastricht (1579) en van een gedeelte van het oude hertogdom Gelre in de jaren 80 van de 16e eeuw door Alexander Farnese, de hertog van Parma, speelde deze regio een belangrijke rol in de strijd tussen de koningen van Spanje en de Nederlandse provincies. Daarbij wilden de Nederlandse provincies hun onafhankelijkheid bewaren terwijl de Spaanse koningen probeerden om hun invloed in het rijk te vergroten.

Deze Spaans-Duits-Nederlandse verbindingen en verstrengelingen vormen de aanleiding om wetenschappers uit Nederland en Duitsland in gesprek te brengen om over de internationale politieke en strategische betekenis van de gebieden aan de Maas en aan de Nederrijn in deze tijd te spreken en de rol van die gebieden duidelijker in kaart te brengen. Verder willen we nagaan, welke sporen “de Spanjaards” (d.w.z het multinationale leger) toen en tot op heden hebben achtergelaten. Hoe werden de Spanjaarden door tijdgenoten beoordeeld? Welk destructief effect had het gevecht met het vijandige leger en hun jagd op oorlogsprijs? Waar probeerden ze het katholieke geloof met geweld te verspreiden? Waar hebben ze er vanaf gezien om dit te doen? Ook willen we bekijken hoe men probeerde om het alledaagse leven in de oorlogstijd in stand te houden, en in hoeverre dit tot een zekere vorm van toenadering en samenwerking kon leiden. Verder willen we bij onze overwegingen aspecten van het cultuurtransfer betrekken en nagaan, welke innovaties op het gebied van wapentechniek en vestingsbouw teruggaan op Spaanse invloeden. Ook de ontwikkeling van de cartografie willen we nader bekijken. Uiteindelijk spelen de “Spaanse tijden”, waar zich veel gewone mensen nog lang aan zouden herinneren, ook met kijk op mediahistorische vraagstellingen een belangrijke rol. Voor de *Messrelationen* van Michael von Aitzing, een en voor de *Geschichtsblätter* van Frans Hogenberg zijn dan weer de veldheren en soldaten van de Spaanse koning belangrijk rol.

De genoemde onderwerpen zullen toegankelijk worden gemaakt door exemplarische stadshistorische beschouwingen. Een bijzondere rol spelen hierbij vragen rond om de

geschiedenis van het alledaagse leven. De aanwezigheid van koninklijke troepen had voor de mensen in Maastricht, Roermond en Venlo (vandaag NL) en ook in Rheinberg, Moers, Geldern, Aachen (vandaag D), verschillende impacts. De stadshistorische vergelijkingen zullen overeenkomsten en verschillen met betrekking tot de aanwezigheid van de desbetreffende garnizoenen, zoals bijvoorbeeld in Roermond, laten zien. Ook de landelijke gebieden in de omgeving van de steden zijn onderwerp van de vergelijking.

Het congres dat hopelijk in november live kan plaatsvinden, duurt twee dagen en beoogt een breder publiek. Daarom is er ook een avondlezing gepland. Daarnaast zal het congres ook online toegankelijk zijn om een groter publiek te bereiken en om meer geïnteresseerden aan de discussie te kunnen laten deelnemen. Een intensieve Duits-Nederlandse uitwisseling staat centraal bij het congres en eveneens het samenbrengen van deskundigen en het historisch geïnteresseerde publiek.

In principe is het de bedoeling om het onderwerp later in meer detail te behandelen. Daarvoor zouden in een nog groter internationaal kader ook Spaanse onderzoekers erbij betrokken moeten worden.

Het evenement wordt georganiseerd door het Institut für niederrheinische Kulturgeschichte und Regionalentwicklung (InKuR; Instituut voor Nederrijnse Cultuurgeschiedenis en Regionale Ontwikkeling) van de Universiteit Duisburg-Essen, de Niederrhein-Akademie/Academie Nederrijn (NAAN) en door de Landschaftsverband Rheinland (LVR; Regionale Raad Rijnland). Medeorganisatoren zijn de Bondsvereniging voor Duits-Nederlandse Samenwerking (BDNZ) en de Heresbach-Stichting Kalkar; bovendien wordt het project ondersteund door de Taalunie. De conferentietalen zijn Nederlands en Duits. Nederlandse en Duitse lezingen wisselen elkaar indien mogelijk af.

Nederlandse presentaties worden begeleid door Duitstalige slides en vice versa, ook wordt er veelvuldig gebruik gemaakt van afbeeldingen. De leerstoel Neerlandistiek aan de Universiteit Duisburg-Essen is bij het project betrokken en levert een bijdrage aan het beschikbaarstellen van tweetalig materiaal voor de lezingen en ondersteunt de meertaligheid bij de discussies. Een blog bij de conferentie, georganiseerd door de LVR Bonn zal ook voor meer publiciteit zorgen. Met dit hybride formaat gaat de congresorganisatie dus een experiment aan om de dialoog zo direct en spontaan mogelijk te maken en om “geleefde tweetaligheid” een plek te geven. Het is ons streven om een fundamenteel interesse te wekken in een gebied van de Europese geschiedenis dat tot nu toe nog onderbelicht is en bij het grote publiek nauwelijks bekend is. Daarom zullen we ook contact zoeken met de media. Daarnaast bouwen we voort op de

ervaringen van de tentoonstelling “Weltreich und Provinz. Die Spanier am Niederrhein 1560 bis 1660”.

Het is het plan om de lezingen van het evenement in een bundel te publiceren.